

บทที่ 1

บทนำ

ลักษณะของปัญหา

สถานีบริการน้ำมันต่าง ๆ ที่เห็นในปัจจุบันนี้ มีกำเนิดมาไม่ต่ำกว่า 50 ปีแล้ว โดยหลังจากที่ได้มีผู้ประดิษฐ์รถยนต์คันแรกในโลกขึ้นมา เมื่อประมาณ พ.ศ. 2443 ได้มีพวกพ่อค้าตั้งร้านขายน้ำมันเชื้อเพลิงในสถานที่มืดครึ้ม เพื่อให้บริการสำหรับเจ้าของรถกรรมวิธีก็เป็นแบบง่าย ๆ คือ เวลาเจ้าของรถจะมาเติมน้ำมันเชื้อเพลิงก็เทน้ำมันจากถังที่เก็บ ซึ่งมีขนาดเล็กลงสู่ถังในรถ ซึ่งเป็นวิธีการที่ช้าและไม่ค่อยปลอดภัย ต่อมาเมื่อปริมาณของรถมีจำนวนเพิ่มขึ้นและได้มีการปรับปรุงเทคนิคต่าง ๆ ของรถเพิ่มขึ้นการบริการในเรื่องการขายน้ำมันเชื้อเพลิงก็ต้องปรับปรุงตามไปด้วย เช่น มีการถายน้ำมันเครื่อง อัดจารบี ฯลฯ ซึ่งต้องการความสะดวกและรวดเร็วในการบริการ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีลานและสถานที่สำหรับเติมน้ำมันเชื้อเพลิง และการบริการอย่างอื่นควบคู่ไปด้วย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสถานีบริการน้ำมัน โดยอาศัยการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อช่วยในการขายและการบริการที่เพิ่มขึ้น

ปัจจุบันสถานีบริการน้ำมันซึ่งมีอยู่เกือบทุกหนทุกแห่งจะมีน้ำมันเชื้อเพลิงและอุปกรณ์อื่น ๆ ไว้จำหน่ายเกือบเหมือนกัน ผู้บริโภคจะเลือกใช้บริการจากแห่งไหนก็ได้ ดังนั้นการให้บริการของสถานีบริการน้ำมันจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความประทับใจให้ลูกค้า เพื่อลูกค้าจะกลับมาใช้บริการอีกเมื่อเขาต้องการรับบริการในครั้งต่อไป

✕ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาการให้บริการของสถานีบริการน้ำมัน เพื่อวัตถุประสงค์หลายประการ
อันได้แก่

1. ศึกษาบริการประเภทต่าง ๆ ที่สถานีบริการน้ำมันมีไว้บริการผู้บริโภคน้ำมัน
2. ศึกษารวบรวมข้อคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการให้บริการของสถานีบริการน้ำมัน
3. สำรวจสิ่งจูงใจสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคในการเข้าไปใช้บริการในสถานีบริการน้ำมัน
4. เพื่อปรับปรุงบริการของสถานีบริการให้สามารถบริการผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาข้อคิดเห็นของผู้บริโภค ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. ทำการสำรวจเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ทำการสำรวจเฉพาะสถานีบริการน้ำมันหลวงบก
3. ทำการสำรวจเฉพาะผู้ใช้รถเก๋งส่วนบุคคลเท่านั้น

วิธีการศึกษา

การรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสำรวจ (Survey Method) แต่ก่อนจะทำการศึกษาจากเอกสารและบทความต่าง ๆ เกี่ยวกับบริการของสถานีบริการน้ำมันโดยละเอียดแล้ว จึงนำความรู้ที่ได้ไปวางแผนการสำรวจในขั้นต่อไป แหล่งที่มาของข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้จึงประกอบด้วยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและบทความเพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ความสำคัญและบริการประเภท

ทาง ๆ ของสถานีบริการน้ำมันในปัจจุบัน

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ไ้จากการสำรวจ (Survey)
มีลำดับขั้นการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. เลือกวิธีการวิจัย เนื่องจากการศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาข้อคิดเห็นของ
ผู้บริโภคอย่างกว้าง ๆ โดยครอบคลุมไปถึงบุคคลอาชีพต่าง ๆ จึงเห็นสมควรใช้วิธีการ
สร้างแบบสอบถาม ส่วนเทคนิคในการรวบรวมข้อมูลนั้นเห็นสมควรใช้วิธีการสัมภาษณ์โดย
พนักงาน (Personal Interview) ทั้งนี้เพราะลักษณะปัญหาที่จะถามเป็นเรื่องธรรมดา
ทั่ว ๆ ไป และแบบสอบถามก็ไม่ยาวเกินไปอีกทั้งยังเป็นวิธีประหยัดทั้งค่าใช้จ่ายและเวลา

2. กำหนดจำนวนตัวอย่าง เนื่องจากความจำกัดทางด้านทุนทรัพย์ กำลังคน
และเวลา จึงกำหนดจำนวนตัวอย่างที่ต้องการศึกษาวิเคราะห์ 450 ราย และเพื่อสำหรับ
แบบสอบถามที่อาจจะไม่สมบูรณ์ จำนวน 30 ราย รวมจำนวนตัวอย่างที่ต้องการสำรวจ 480
ราย

3. วิธีการคัดเลือกตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มเลือกตัวอย่างตามพื้นที่ (Area
Sampling) และการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)
คือแบ่งกรุงเทพมหานครออกเป็น 24 เขต ตามเขตการปกครอง สุ่มเลือกสถานีบริการน้
มันมาเขตละ 1 สถานี ได้จำนวนสถานีบริการน้ำมันตัวอย่างทั้งสิ้น 24 สถานี สุ่มเลือกตัว
อย่างผู้บริโภคมา 20 ราย จากแต่ละสถานี ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 480 ราย

4. การสร้างแบบสอบถาม โดยการร่างแบบสอบถามขึ้นให้ครอบคลุมข้อมูลที่
ต้องการทั้งหมดเพื่อบรรดูลักษณะวัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้ ในการร่างแบบสอบถามนี้
ต้องใช้ความรู้ที่ไ้จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ประสบการณ์จากการทำงานและคำแนะนำ
ของอาจารย์ที่ปรึกษามาประกอบกัน ทั้งนี้เพื่อให้แบบสอบถามมีความรัดกุม เข้าใจง่ายและ
ไม่ยาวเยิ่นเย้อเกินไป ต่อจากนั้นผู้เขียนได้นำร่างแบบสอบถามมาทดลองสัมภาษณ์ (Pre-
Test) กับเพื่อน ๆ ที่ใช้บริการของสถานีบริการน้ำมัน และนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดย
เฉพาะความยาวของแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ถูกต้องสมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

แบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจมีหัวข้อความสำคัญ ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลของผู้ให้ข้อคิดเห็นในการตอบแบบสอบถาม
2. จำนวนผู้ใช้บริการประเภทต่าง ๆ ของสถานบริการน้ำมัน
3. บริการเติมน้ำมันและบริการล้างอัดฉีดของสถานบริการน้ำมันมีบริการเป็น

ประการใด

4. สถานบริการน้ำมันในปัจจุบันมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครหรือไม่

5. เหตุผลและสิ่งจูงใจสำคัญให้ผู้บริโภคใช้บริการของสถานบริการน้ำมัน
6. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบริการของสถานบริการน้ำมัน

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาในครั้งนี้ แยกออกเป็น 2 ส่วนคือ ข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลข้อคิดเห็น โดยผู้เขียนได้จัดแบ่งประโยคที่ใช้ในแบบสอบถามเพื่อการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. คำถามที่มีคำตอบได้ 2 อย่าง (Dichotomous Questions) เช่น ให้ตอบว่า "มีจำนวนเพียงพอ" หรือ "มีจำนวนไม่เพียงพอ" ในข้อ 7

ข. คำถามที่มีคำตอบหลาย ๆ คำตอบ (Multiple Choice Questions) โดยให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของตนมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว เช่น คำถามในข้อ 5, 6

ค. คำถามที่ให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ เช่น คำถามในข้อ 1, 2, 3, 4 และ 8

ง. คำถามแบบให้เรียงลำดับความสำคัญ (Ranking Questions) เป็นคำถามที่ให้ผู้ตอบเรียงลำดับความสำคัญของคำตอบ เช่น คำถามในข้อ 9

จ. คำถามที่เปิดโอกาสให้ตอบได้เต็มที่ (Open -End Questions) เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้ตอบอย่างเต็มที่ในแนวทางใดก็ได้ เช่น คำถามในข้อ 10.

การออกงานสนาม

ในการรวบรวมวัสดุโดยการออกสนามสัมภาษณ์นี้ ผู้เขียนได้ออกสัมภาษณ์เองและยังได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานในการออกสัมภาษณ์ตามสถานีบริการน้ำมันทั่วกรุงเทพมหานคร โดยผู้เขียนได้แจ้งให้ผู้ออกสัมภาษณ์ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถามจนเป็นที่เข้าใจ

งานสนามได้เริ่มในวันเสาร์ที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 เวลา 08.00 น. - 17.00 น. ในเขตรัฐบาลกรุงเทพฯ เขตคลองสาน เขตภาษีเจริญ เขตหนองแขม และเขตธนบุรี วันอาทิตย์ที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 เวลา 08.00 น. - 17.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขตบางขุนเทียนเขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่และเขตคลองจั่น วันจันทร์ที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2526 เวลา 16.00 น. - 18.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขตพระนคร วันพุธที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2526 เวลา 16.00 น. - 18.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขตดุสิต วันศุกร์ที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 2526 เวลา 16.00 น. - 18.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขตคูเวตวันเสาร์ที่ 5 มีนาคม 2526 เวลา 08.00 น. - 17.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตจตุจักรบึง - เขตบางกะปิ และเขตบางเขน วันอาทิตย์ที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2526 เวลา 08.00 น. - 17.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขตพระโขนง เขตกานนา เขตบางรักและเขตสัมพันธวงศ์ วันจันทร์ที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2526 เวลา 16.00 น. - 18.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขตพญาไท วันพุธที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2526 เวลา 16.00 น. - 18.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย และวันสุดท้ายที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2526 เวลา 16.00 น. - 18.00 น. ออกสัมภาษณ์ในเขต ปทุมวัน ได้จำนวนตัวอย่าง 480 ราย (แบบสอบถามไม่สมบูรณ์ 30 ราย ได้จำนวนตัวอย่าง 450 ราย ครบตามเป้าหมายที่ตั้งไว้)

ในการออกสนามสัมภาษณ์นี้ ผู้เขียนประสบปัญหาเรื่องการให้ความร่วมมือของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากการสัมภาษณ์นี้กระทำในสถานีบริการน้ำมันโดยส่วนหนึ่งสัมภาษณ์ผู้นำรถเข้ามาเติมน้ำมัน ซึ่งจะมีเวลาน้อยมาก สำหรับการสัมภาษณ์ผู้นำรถมาใช้บริการล้างล้อรถนั้นมีปัญหาน้อย แต่ปัญหาต่าง ๆ นี้ก็สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปด้วยดี ทั้งนี้เพราะผู้เขียนได้พนักงานสัมภาษณ์ที่มีการศึกษาสูงประกอบกับงานประจำในอาชีพเป็นงานที่สถานบริการน้ำมันอยู่แล้ว และในช่วงเวลาการออกสนามนี้ผู้เขียนและพนักงานสัมภาษณ์ได้มีการศึกษาค้นคว้าข้อขัดแย้งและแนวทางแก้ปัญหาที่กักอยู่ตลอดเวลา

การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เขียนได้รวบรวมแบบสอบถามโดยจัดแบ่งออกเป็นความ
 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ เช่น เพศ, สถานภาพส่วนตัว, อายุ, การศึกษา, ราย
 ใต้อีกเดือนและอาชีพที่ฝึกเตรียม ภาระและที่ตาราง เพื่อแจ้งข้อมูลจากการตอบของผู้
 ให้สอบถามและสัมภาษณ์ทั้งหมด ในแต่ละชุดของกลุ่มหนึ่ง ๆ ผู้เขียนได้เตรียมตารางเพื่อ
 แจ้งข้อมูลทุกข้อ ในข้อที่เป็นคำถามเปิด (Open-End Question) คำตอบจะกระจาย
 ไปตามความคิดเห็นของผู้ให้สอบถามและสัมภาษณ์จึงต้องทำการรวบรวมคัดลอกข้อความ
 ที่เป็นคำตอบออกมาให้หมดแล้วพิจารณาหมวดหมู่ ข้อไหนที่มีความหมายเหมือนกันก็จัดไว้
 ด้วยกัน

เมื่อแจ้งข้อมูลจากคำตอบของทุกข้อความแล้ว ผู้เขียนได้ทำการรวมคะแนน
 ของแต่ละกลุ่มผู้ใช้สำหรับข้อที่เป็นคำถามเปิด หรือแสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ข้อความที่ซ้ำ
 กันหรือเหมือนกันก็จัดรวมไว้พวกหนึ่ง ส่วนข้อความไหนไม่ซ้ำกันเลยก็จัดเอาไว้เป็นหนึ่ง
 คำตอบหรือหนึ่งความคิดเห็น

เมื่อได้ผลรวมของคำตอบทั้งหมดแล้วจึงนำมาลงตารางวิเคราะห์ ซึ่งได้จัด
 เตรียมไว้ล่วงหน้าและทำการวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย